

Özel Eğitime Gereksinimi  
Olan Öğrenciler ve  
**Özel Eğitim**

---

Editör: İbrahim H. DİKEN

22. Baskı





**Editör:** Prof. Dr. İbrahim H. DİKEN

## **Özel Eğitime Gerekisini Olan Öğrenciler ve ÖZEL EĞİTİM**

ISBN 978-605-5885-26-7

DOI 10.14527/9786055885267

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

© 2021, PEGEM AKADEMİ

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. A.Ş.'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz ve dağıtılamaz. Bu kitap, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayineimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten **uluslararası akademik bir yayınevi**dir. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan **WorldCat** ve ayrıca Türkiye'de kurulan **Turcademy.com** tarafından yayınları taranmaktadır; indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 1000'in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere <http://pegem.net> adresinden ulaşılabilir.

1. Baskı: Ekim 2008, Ankara

22. Baskı: Kasım 2021, Ankara

Yayın-Proje: Zeynep Güler

Dizgi-Grafik Tasarım: Tuğba Kaplan

Kapak Tasarımı: Pegem Akademi

Baskı: Vadi Grup Basım A.Ş.

Saray Mah. 126. Cad. No: 20/A

Kazan/ANKARA

Tel: (0312) 394 55 91

Yayıncı Sertifika No: 36306

Matbaa Sertifika No: 49180

### **İletişim**

Macun Mah. 204. Cad. No: 141/A-33 Yenimahalle/ANKARA

Yayınevi: 0312 430 67 50

Dağıtım: 0312 434 54 24

Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60

İnternet: [www.pegem.net](http://www.pegem.net)

E-ileti: [pegem@pegem.net](mailto:pegem@pegem.net)

WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

## ÖN SÖZ

“Her birey bir değerdir” söylemi, eğitsel sistem içerisinde benzerlik ve farklılığı ile öğretimin bireyselleştirilmesi ve eğitimin, öğrenci için nitelikli hâle getirilmesi yaklaşımını gündeme getirmiştir. Benzerlik ve farklılıkları ile genel eğitim sürecinin yanında ek desteklere ya da özel eğitime gereksinim duyan öğrencilerimiz ile ilgili öğretmen, uzman, anne, baba, diğer yetişkin ve akranların bilgi ve beceri ile donatılması toplumsal açıdan nitelikli eğitim sürecini de beraberinde getirecektir. İşte bu amaç için hazırlanan bu kitap, özel gereksinimi olan öğrencileri ve bu öğrencilerin eğitsel süreçlerini, giriş düzeyinde güncel bilgiler ile tanıtmayı hedeflemektedir. Kitap, özel eğitime gereksinimi olan öğrenciler ile çalışacak öğretmen adayları, çalışan öğretmen, uzman, diğer destek personeli, anne ve babalara yöneliktir.

Kitabın ana hedefi, okuyucuyu farklı özel eğitim gereksinimi olan öğrenciler ve bu öğrencilerin eğitsel süreçleri hakkında güncel bilgiler ile donatmaktadır. Böyle güncel, donanımlı ve nitelikli bir kitabı ortaya çıkarmak için kitaba alanında uzman 5 farklı üniversiteden 14 akademisyen katkıda bulunmuştur. Kitap toplam 15 üniteden oluşmaktadır. İlk beş bölüm özel eğitime gereksinimi olan öğrencilerin eğitsel süreçleri hakkında genel bilgiler içeren üniteleri kapsamaktadır. Birinci ünite, özel eğitime gereksinim duyan çocuklar ve özel eğitim süreci hakkında, bilgiler sunarken; ikinci ünite, özel eğitimde değerlendirme hakkındadır. Üçüncü ünite, bireyselleştirilmiş eğitim programı ve öğretimin bireyselleştirilmesi konusunda okuyucuyu bilgilendirmekte; dördüncü ünite, kaynaştırma ve destek özel eğitim hizmetlerini kapsamaktadır. Özel eğitime gereksinimi olan öğrenciler hakkındaki ünitelere geçmeden önce ise, beşinci ünite özel eğitimde farklı türde özel eğitime gereksinimi olan öğrenciler anlatılmaktadır. Altıncı ünite zihinsel yetersizliği, yedinci ünite işitme yetersizliği, sekizinci ünite görme yetersizliği, dokuzuncu ünite fiziksel/süreğen hastalığı olan öğrenciler hakkında güncel bilgiler sunmaktadır. Ayrıca, onuncu ünite dil ve konuşma bozukluğu, onbirinci ünite öğrenme güçlüğü, onikinci ünite duygu davranış bozukluğu, onüçüncü ünite otistik bozukluğu, ondördüncü ünite çoklu yetersizliği olan öğrenciler hakkında bilgiler sunarken; onbeşinci ünite, üstün zekâlı öğrencileri kapsamaktadır.

Kitabın 5. baskısı ile birlikte bu kitabı kullanarak ders verecek eğitim elemanı arkadaşlara yardımcı olacağını düşündüğümüz her bölüme ait power point sunuları hazırladık. Power point sunularının yer aldığı CD, kitap ile birlikte verilmektedir. Umarız bu çalışmamız ile eğitim elemanı arkadaşlarımıza katkıda bulunabiliriz.

Kitabın hedef kitesinde amacına ulaşması dileğiyle, öncelikle kitabı okumaya değer görüp kütüphanesine koymayı düşünen değerli okuyuculara teşekkür ederim. Bu kitabı “kitap” hâline getiren, bilgi ve becerilerini okuyucuyla bu kitap aracılığıyla paylaşan, birlikte çalıştığım değerli akademisyen arkadaşlarıma emekleri için sonsuz teşekkür ederim. Kitabın okuyucuya ulaşmasını sağlayan PEGEM ailesine de ayrıca teşekkürler...

Her bireyin birer değer, her öğrencinin değerli olduğunu düşünerek; değerli öğrencilerimizi bu kitap aracılığıyla daha iyi tanıma ve onları nitelikli eğitsel sürece katma dileğiyle...

***Kasım 2021***

***Prof. Dr. İbrahim H. Diken***  
***ORCID No: 0000-0002-5761-2900***

***Editör***

## BÖLÜMLER VE YAZARLARI

Editör: Prof. Dr. İbrahim H. DİKEN

### Bölüm 1: Özel Eğitime Gereksemin Duyan Çocuklar ve Özel Eğitim

Doç. Dr. Emre Ünlü, İzmir Demokrasi Üniversitesi Eğitim Fakültesi  
ORCID No: 0000-0003-0795-9022

### Bölüm 2: Özel Eğitimde Değerlendirme

Dr. Öğr. Üyesi Oğuz Gürsel, Lefke Avrupa Üniversitesi, Emekli

### Bölüm 3: Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP) Hazırlama ve Öğretimin Bireyselleştirilmesi

Prof. Dr. Tevhide Kargın, Hasan Kalyoncu Üniversitesi Eğitim Fakültesi  
ORCID No: 0000-0002-1243-8486

### Bölüm 4: Kaynaştırma ve Destek Özel Eğitim Hizmetleri

Prof. Dr. E. Sema Batu, Maltepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi  
ORCID NO: 0000-0003-0770-5145

### Bölüm 5: Aile Eğitimi

Prof. Dr. Arzu Özen, Anadolu Üniversitesi Engelliler Araştırma Enstitüsü

### Bölüm 6: Zihinsel Yetersizliği Olan Öğrenciler

Prof. Dr. İlknur Çifci Tekinarslan, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi  
Eğitim Fakültesi

### Bölüm 7: İşitme Yetersizliği Olan Öğrenciler

Prof. Dr. Hasan Avcıoğlu, Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi  
ORCID No: 0000-0002-3464-2285

### Bölüm 8: Görme Yetersizliği Olan Öğrenciler

Dr. Öğr. Üyesi Oğuz Gürsel, Lefke Avrupa Üniversitesi, Emekli

**Bölüm 9: Fiziksel Yetersizliği / Süreğen Hastalığı Olan Öğrenciler**

**Dr. Öğr. Üyesi H. Hakan Uysal**, *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sağlık Hizmetleri MYO*  
ORCID No: 0000-0001-7929-5777

**Bölüm 10: Dil ve Konuşma Bozukluğu Olan Öğrenciler**

**Prof. Dr. İlknur Maviş**, *Anadolu Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi*

**Bölüm 11: Öğrenme Güçlüğü Olan Öğrenciler**

**Prof. Dr. Rüya Güzel Özmen**, *Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi*

**Bölüm 12: Duygu Davranış Bozukluğu Olan Öğrenciler**

**Prof. Dr. Selda Özdemir**, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi*  
ORCID No: 0000-0001-9205-5946

**Bölüm 13: Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) Olan Öğrenciler**

**Prof. Dr. İbrahim H. Diken**, *Anadolu Üniversitesi Engelliler Araştırma Enstitüsü*  
ORCID No: 0000-0002-5761-2900

**Bölüm 14: Çoklu Yetersizliği Olan Öğrenciler**

**Prof. Dr. Hakan Sarı**, *Necmettin Erbakan Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi*

**Bölüm 15: Üstün Zekalı Öğrencilerin Eğitimi**

**Prof. Dr. Uğur Sak**, *Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi*  
ORCID No: 0000-0002-9802-2499

## İÇİNDEKİLER

Ön Söz.....	iii
Bölümler ve Yazarları.....	v

### 1. BÖLÜM

#### ÖZEL EĞİTİME GEREKSİNİM DUYAN ÇOCUKLAR VE ÖZEL EĞİTİM

Özel Eğitim Nedir?.....	3
Özel Eğitimin Tarihi.....	5
Özel Gereksinimli Çocuklar ve Özellikleri.....	6
Özel Eğitimde Kaynaştırma/Bütünleştirme.....	7
Özel Eğitimde Personel Yetiştirme.....	8
Özel Eğitim Gereksinimi Olan Çocukların Eğitim Ortamları.....	11
Özel Eğitimde Yasal Düzenlemeler.....	12
Özet.....	14
Kaynakça.....	15
Değerlendirme Soruları.....	17

### 2. BÖLÜM

#### ÖZEL EĞİTİMDE DEĞERLENDİRME

Giriş.....	24
Özel Eğitimde Değerlendirme.....	24
Değerlendirme Sürecinin Adımları / Amaçları.....	25
Değerlendirme İlkeleri.....	33
Değerlendirme Türleri.....	35
Öğrenci Başarılarının Değerlendirilmesinin Yasal Dayanakları.....	43
Sınav Uyarlamaları.....	44
Alternatif Değerlendirme.....	48
Özet.....	50
Kaynakça.....	52
Değerlendirme Soruları.....	53

### 3. BÖLÜM

#### BİREYSELLEŞTİRİLMİŞ EĞİTİM PROGRAMI (BEP) HAZIRLAMA VE ÖĞRETİMİN BİREYSELLEŞTİRİLMESİ

Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (Bep) Hazırlama.....	60
Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı Nedir?.....	60

Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı Hangi Öğrenciler İçin Hazırlanır? .....	61
Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı Kimler Tarafından Hazırlanır?.....	62
Bireyselleştirilmiş Eğitim Programının İçeriğinde Neler Yer Alır? .....	63
İzleme ve Değerlendirme .....	71
Öğretimin Bireyselleştirilmesi.....	72
Öğretimin Bireyselleştirilmesi Ne Demektir? .....	72
Hangi Öğrenciler İçin Öğretim Bireyselleştirilir / Uyarlanır? .....	72
Öğretimin Bireyselleştirilmesi Neden Gereklidir?.....	73
Öğretimin Bireyselleştirilmesi Neleri İçerir?.....	73
Özet .....	85
Kaynakça.....	86
Değerlendirme Soruları.....	87

#### 4. BÖLÜM

##### KAYNAŞTIRMA VE DESTEK ÖZEL EĞİTİM HİZMETLERİ

Giriş.....	93
Kaynaştırmayla İlgili Yasal Düzenlemeler .....	93
Kaynaştırma Sınıfında Bulunması Gereken Unsurlar.....	98
Kaynaştırmada İşbirliği Yapacak Ekip Çalışanları .....	101
Uzmanlar Arası İşbirliği .....	104
Özet .....	107
Kaynakça.....	108
Değerlendirme Soruları.....	109

#### 5. BÖLÜM

##### AİLE EĞİTİMİ

Giriş.....	115
Çocuğun Eğitimine Ailenin Katılımının Önemi .....	115
Özel Gereksinimli Çocuğun Doğumuyla Aile Tepkilerinin Evreleri .....	116
Özel Gereksinimli Çocuğa Sahip Ailelerin Yapması Gereken Ek Sorumluluklar .....	118
Öğretmenlerin Sahip Olması Gereken Kişiler Arası İletişim Becerileri.....	121
Ev – Okul İletişiminin Sağlanması.....	124
Ailenin Sınıfa Katılımı .....	129
Ailenin Ev Ortamında Çocuğunun Eğitimine Katılımı.....	130
Özet .....	135
Kaynakça.....	137
Değerlendirme Soruları.....	139



## 6. BÖLÜM

### ZİHİNSEL YETERSİZLİĞİ OLAN ÖĞRENCİLER

Giriş.....	143
Zihinsel Yetersizliğin Tanımı .....	143
Zihinsel Yetersizliğin Sınıflandırılması.....	148
Zihinsel Yetersizliğin Tanınması / Değerlendirilmesi .....	149
Zihinsel Yetersizliğin Yaygınlığı .....	150
Zihinsel Yetersizliğin Nedenleri .....	151
Zihinsel Yetersizliği Önleme Çalışmaları.....	154
Zihinsel Yetersizliği Olan Öğrencilerin Özellikleri.....	154
Zihinsel Yetersizliği Olan Öğrencilere Yönelik Öğretim Ortamları ve Programları .....	158
Zihinsel Yetersizliği Olan Öğrencilere Yönelik Öğretim Yöntem ve Teknikleri .....	162
Öğretmenlere Öneriler .....	168
Özet .....	170
Kaynakça.....	171
Değerlendirme Soruları.....	172

## 7. BÖLÜM

### İŞİTME YETERSİZLİĞİ OLAN ÖĞRENCİLER

Giriş.....	179
İşitme Kaybı Tanımı .....	180
İşitme Süreci.....	180
İşitme Kaybının Tipleri.....	183
İşitme Kaybının Dereceleri .....	185
Yaygınlık .....	186
İşitmezlik Nedenleri .....	186
İşitme Yetersizliği Olan Öğrencilerin Özellikleri .....	189
İşitme Yetersizliği Olan Çocukların Değerlendirilmesi .....	191
İşitme Yetersizliği Olan Öğrencilerin Eğitimi.....	198
Etkili Öğretimsel Stratejileri Kullanma .....	210
İşitme Yetersizliği Olan Öğrenciler İçin Tavsiye Edilen Eğitimsel Uygulamalar .....	218
Özet .....	222
Kaynakça.....	223
Değerlendirme Soruları .....	225

## 8. BÖLÜM

### GÖRME YETERSİZLİĞİ OLAN ÖĞRENCİLER

Giriş.....	232
Görme Yetersizliğinin Tanımı ve Sınıflandırılması.....	232
Yaygınlık .....	234
Gözün Yapısı ve İşleyişi .....	234
Görme Yetersizliğinin Nedenleri.....	235
Görme Yetersizliği Olan Öğrencilerin Özellikleri.....	237
Dil Gelişimi .....	241
Görme Yetersizliği Olan Öğrencileri Değerlendirme.....	241
Öğretim ve Hizmetlerin Planlanması .....	244
Bireyselleştirilmiş Eğitim Programlarını Planlama .....	245
Öğretim Süreçlerinde Uyarlamalar .....	246
Görme Yetersizliği Olan Öğrenciler İçin Eğitim Ortamları .....	254
Öğrencilerin İlerlemelerini Değerlendirme.....	258
Özet .....	260
Kaynakça.....	262
Değerlendirme Soruları.....	263

## 9. BÖLÜM

### FİZİKSEL YETERSİZLİĞİ / SÜREĞEN HASTALIĞI OLAN ÖĞRENCİLER

Giriş.....	267
Tanım .....	267
Nedenler .....	269
Tanılama / Değerlendirme .....	269
Sınıflandırma .....	271
Yaygınlık .....	303
Özellikler .....	303
Teknoloji.....	306
Günlük Yaşamda Protez, Ortez ve Adaptif Cihazlar.....	307
Öğretmenlere Öneriler .....	308
Özet .....	309
Kaynakça.....	310
Değerlendirme Soruları.....	312

## 10. BÖLÜM

### DİL VE KONUŞMA BOZUKLUĞU OLAN ÖĞRENCİLER

İletişim, Dil ve Konuşma: Tanımlar .....	318
Dil ve Konuşma Sorunlarının Yaygınlığı.....	319
İletişim Sorunları.....	321
Konuşma Bozuklukları .....	322
Dil Bozuklukları .....	328
Dil Bozukluklarının Sınıflandırılması .....	330
Okullarda Dil ve Konuşma Bozukluklarının Tanılma ve Değerlendirilmesi.....	334
Müdahale Yöntemleri.....	339
Okullarda Dil ve Konuşma Bozuklukları Terapisi .....	346
Özet .....	347
Kaynakça.....	348
Değerlendirme Soruları.....	350

## 11. BÖLÜM

### ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ OLAN ÖĞRENCİLER

Giriş.....	355
Öğrenme Güçlüğü'nün Tanımlanması.....	356
Öğrenme Güçlüğü'nün Nedenleri .....	357
Tanılama .....	358
Öğrenme Güçlüğü'nü Belirlemede Kullanılan Ayırıcı Ölçütler.....	359
Ülkemizde Öğrenme Güçlüğü'nün Tanılanması .....	360
Yaygınlık .....	361
Öğrenme Güçlüğü Olan Öğrencilerin Özellikleri .....	361
Etkili Öğretim Yöntemleri.....	366
Okul Öncesi Dönemde Öğrenme Güçlüğü Gösteren Öğrencilere Sunulacak Destekler .....	369
Okul Döneminde Öğrenme Güçlüğü Gösteren Öğrencilere Sunulacak Destekler .....	372
Genel Eğitim Sınıflarında Bulunan Öğrenme Güçlüğü Olan Öğrencileri Desteklemek İçin Yapılacak Öğretimsel Düzenlemeler .....	379
Özet .....	381
Kaynakça.....	383
Değerlendirme Soruları.....	387

## 12. BÖLÜM

### DUYGU DAVRANIŞ BOZUKLUĞU OLAN ÖĞRENCİLER

Giriş.....	391
Tanım .....	392
Nedenler .....	394
Tanımlama / Değerlendirme .....	400
Yaygınlık .....	402
Özellikler .....	403
Bilimsel Dayanaklı Müdahale Yöntemleri.....	406
Öğretmenlere Öneriler .....	408
Özet .....	420
Kaynakça.....	421
Değerlendirme Soruları.....	427

## 13. BÖLÜM

### OTİZM SPEKTRUM BOZUKLUĞU (OSB) OLAN ÖĞRENCİLER

Giriş: Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) .....	433
Kısa Bir Tarihçe .....	433
Tanım .....	434
Yaygınlık .....	439
Nedenler .....	440
Özellikler .....	441
Tıbbi ve Eğitsel Değerlendirme, Yerleştirme .....	446
OSB Gösteren Öğrencilere Etkili Öğretim Sunma Stratejileri .....	447
Sınıfta OSB Gösteren Öğrenci Bulunan Öğretmenlere İpuçları.....	461
Özet .....	465
Kaynakça.....	466
Değerlendirme Soruları.....	468

## 14. BÖLÜM

### ÇOKLU YETERSİZLİĞİ OLAN ÖĞRENCİLER

Giriş.....	474
Çoklu Yetersizlik Nedir? .....	474
Çoklu Yetersizliği Olan Öğrencilerin Yaygınlığı .....	480
Çoklu Yetersizliğin Nedenleri .....	482
Çoklu Yetersizliği Olan Öğrencilerin Özellikleri .....	484

Çoklu Yetersizliği Olan Öğrencilerin Değerlendirilmesindeki Roller .....	496
Çoklu Yetersizliği Olan Öğrenciler Nasıl Eğitim Alabilirler? .....	499
Çoklu Yetersizliği Olan Öğrencilerin Eğitimlerinde Stratejiler.....	507
Çoklu Yetersizliği Olan Öğrencilerin Eğitiminde Yaklaşımlar.....	512
Özet .....	515
Kaynakça.....	517
Değerlendirme Soruları.....	519

## 15. BÖLÜM

### ÜSTÜN ZEKÂLI ÖĞRENCİLERİN EĞİTİMİ

Giriş.....	526
Üstün Zekâ Tanımları .....	527
Üstün Zekâ Kuramları .....	528
Erken Çocukluk Yıllarında Üstün Zekâlı Çocuk .....	536
Üstün Zekâlı Öğrencilerin Tanılanması .....	546
Üstün Zekâlı Öğrencilerin Eğitimlerinde Öğretim Stratejileri .....	552
Özet .....	561
Kaynakça.....	562
Değerlendirme Soruları.....	563
Değerlendirme Soruları Yanıt Anahtarları.....	566



# 1. BÖLÜM

## ÖZEL EĞİTİME GEREKSİNİM DUYAN ÇOCUKLAR VE ÖZEL EĞİTİM

Doç. Dr. Emre Ünlü  
İzmir Demokrasi Üniversitesi

### Öğrenme Hedefleri

Bu üniteyi tamamladıktan sonra;

- 👉 Özel eğitimin tanımını yapabilecek
- 👉 Bütünleştirme kavramını açıklayabilecek
- 👉 Özel eğitim gereksinimi olan çocukları sınıflandırabilecek
- 👉 Özel eğitim gereksinimi olan çocukların eğitim ortamlarını söyleyebileceksiniz

### İçindekiler

- 📖 Giriş
- 📖 Özel Eğitim Nedir
- 📖 Özel Eğitim Tarihi
- 📖 Özel Gereksinimli Çocuklar ve Özellikleri
- 📖 Özel Eğitimde Kaynaştırma/Bütünleştirme
- 📖 Özel Eğitimde Personel Yetiştirme
- 📖 Özel Gereksinimli Çocukların Eğitim Ortamları
- 📖 Özel Eğitimde Yasal Düzenlemeler
- 📖 Özet
- 📖 Kaynakça
- 📖 Değerlendirme Soruları

## Düşünelim Tartışalım

- ? Özel eğitim denildiğinde aklınıza ilk ne geliyor?
- ? Özel gereksinimli çocukların hangi ortamlarda eğitim alması gerektiğini düşünüyorsunuz?
- ? Ülkemizde ne kadar özel gereksinimli birey olduğunu tahmin ediyorsunuz?
- ? Özel eğitim konusunda ülkemizin güçlü ve zayıf olduğu yanlar hakkında ne söylersiniz?

## Örnek Olay

2007 yılında Anadolu Üniversitesi Engelliler Araştırma Enstitüsü uygulama biriminde grup eğitiminde derslere giriyordum. Sınıfımızda beş zihin yetersizliği gösteren çocuk bulunmaktaydı. Bu öğrencilerden birisi down sendromlu Mustafa'ydı. Mustafa dil becerilerinde gruptaki diğer arkadaşlarına göre daha düşük performans sergilemekteydi ve zihin yetersizliğinin yanı sıra bedensel olacakta duruş bozukluğu gibi birtakım sıkıntıları bulunmaktaydı. Uygulama birimindeki derslerimiz sabah başlıyor ve öğleye kadar devam ediyordu. Bir sabah Engelliler Araştırma Enstitüsü'ne inen yolda yürürken Mustafa ve annesi ile karşılaşmıştım. Selamlaştıktan sonra sohbet etmeye başladık. Mustafa'nın annesi sohbet esnasında Mustafa'nın durumunu sordu ben de kendisine yaptığımız çalışmalar ve Mustafa'nın performansından bahsetmeye çalıştım. Anne sonrasında hayatım boyunca unutamayacağım ve bana güzel bir ders veren o soruyu sordu "Hocam, ben Mustafa'nın asker olmasını istiyorum. Mustafa'm iyileşip askeriye de pilot olabilecek mi? de bakım bana". O an okuduğum bütün kitaplar, girdiğim tüm dersler bir anda aklımdan çıkmıştı. Benim ileride kendi derdini anlatabilecek şekilde iletişim kursun, günlük yaşam becerilerini bağımsız bir şekilde yerine getirebilsin diye düşündüğüm Mustafa için annesi pilot olma hayalleri kuruyordu. O gün öze eğitim alanının ne kadar ince dengelere sahip olduğunu ve özel eğitim alanında çalışacak olan uzmanların neden iyi yetiştirilmiş olması gerektiğini çok iyi anladım. Ne ailenin umutlarını yıkmalıydım ne de onları gereksiz bir beklenti içerisine sokmalıydım. Bir anlık şoku attıktan sonra anneye önce yakın dönemde Mustafa için neler yapabileceğimizi ve Mustafa'nın neler başaracağına odaklanmamız gerektiği ve şimdiden yıllar sonrası için bir yapmanın zor olduğunu anlatmaya çalışarak Enstitü'ye ulaştık.



## ÖZEL EĞİTİM NEDİR?

Özel eğitim, normal eğitim sürecinden istenilen düzeyde yarar sağlayamayan bireyler için, özel materyal, araç gereç, yöntem, tekniklerin kullanıldığı, birey özelliklerine uygun uzman personel ve ortamlardan yararlanan, öğrencinin bağımsızlaşması ve en üst düzeyde topluma katılımını amaçlayan eğitim öğretim süreci olarak ifade edilmektedir. Genel eğitim sürecinden yararlanamayan ifadesi ile anlatılmaya çalışılan, gelişimsel açıdan akran ve yaşlılarından farklı olan ve bu gelişimsel farklılık sebebi ile eğitim öğretim sürecinden istenilen düzeyde yararlanamayan bireylerdir. Sözü edilen bu farklılık; görme, işitme, fiziksel, dil ve zihinsel gelişim gibi farklı gelişimsel süreçlerden kaynaklı olabilmektedir. Bu farklılığın kaynağına göre, özel eğitim hizmetlerinden yararlanacak olan bireyler ve bu bireylerin oluşturduğu yetersizlik grupları isimlendirilmektedir (Westling ve Fox, 2004; Platt ve Dieker, 2008; Heward, 2009; Olson,).

Ülkemizde 2018 yılında yayımlanmış olan Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nde ise özel eğitim "Bireysel ve gelişimsel özellikleri ile eğitim yeterlilikleri açısından akranlarından anlamlı düzeyde farklılık gösteren bireylerin eğitim ve sosyal ihtiyaçlarını karşılamak üzere geliştirilmiş eğitim programları ve özel olarak yetiştirilmiş personel ile uygun ortamlarda sürdürülen eğitimi" olarak tanımlanmıştır. Tanımda üç ana başlığın öne çıktığı görülmektedir ve alanyazında yapılmış farklı öze eğitim tanımlarında da bu üç alan üzerinde duruluyor olması dikkat çekmektedir. Tanımda önemli olan ilk nokta, "akranlarından gelişimsel özellikler açısından anlamlı farklılık gösterme" durumudur. Burada normal ve normal gelişim kavramları üzerinde durmak gerekmektedir. Normal kavramının bir özelliğın toplulukta istatistiksel olarak dağılımı ve toplum tarafından bu dağılım kabulü ile ilgili olduğu söylenebilir. Örneğın üç metre mesafeden 48 punto büyüklüğünde bir yazıyı toplumdaki bireylerin büyük çoğunluğu okuyabilmektedir ve bu durum normal olarak karşılanmaktadır. Ancak 48 puntoluk bir yazıyı 1 metre mesafeden bir bireyin okuyamaması bir sorun olduğunu göstermekte ve normal karşılanmamaktadır. Burada görme konusunda okuyamayan bireyin akranlarından farklılık gösterdiği görülmektedir. Akranlarından gösterilen anlamlı farklılık işitme, anlama, konuşma, bedensel hareketler konusunda da olabilmektedir ve farklılığın kaynağı özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin sınıflandırılmasını da sağlamaktadır. Tanımda yer alan ikinci başlığı ise eğitim programları oluşturmaktadır. Genel Bu programlar oluşturulurken normal gelişim gösteren bireylerin gereksinim ve ihtiyaçları esas alınmış ve bunların karşılanması amaçlanmıştır. Ancak gelişimsel olarak farklılıkları olan bireylerin ihtiyaç ve gereksinimleri akranlarından farklı olmaktadır. Genel eğitim sınıflarında kullanılan eğitim programları herhangi bir gelişim alanında akranlarından anlamlı farklılığı olmayan bireyler esas olarak oluşturulmuştur. Do-